

Metode și instrumente de evaluare

METODE ȘI INSTRUMENTE DE EVALUARE ÎN CICLUL PRIMAR

Misiunea noastră ca dascăli este de a pregăti elevul pentru „a fi” și „a deveni”, pentru autonomie, pentru autoeducație și autoevaluare.

În condițiile învățământului românesc de astăzi, se impune o altă manieră de abordare a evaluării rezultatelor școlare, un model de proiectare / realizare a procesului integrat de predare – învățare – evaluare mai eficient, centrat, cu adevărat, pe elev. Activitățile de evaluare trebuie proiectate din perspectiva nevoilor de formare ale celui educat. Este necesar ca evaluarea să fie centrată pe aspectele ei formative, astfel încât să cultive și să susțină interesul elevilor pentru studiu, să-i îndrume în activitatea de învățare.

Învățătorul trebuie să stăpânească toate metodele și instrumentele de evaluare, și să le aplice în funcție de particularitățile clasei de elevi. Utilizarea eficientă a strategiilor, metodelor și instrumentelor de evaluare va pune în valoare aspectul creativității, al gândirii critice, al manifestării individuale, proprii fiecărui elev, rezultatul final vizat fiind formarea, la nivelul individului, a culturii generale, formarea de abilități, atitudini, competențe, priceperi și deprinderi necesare integrării sociale a acestuia.

Opțiunea pentru una sau alta dintre metodele de evaluare cunoscute (metodele tradiționale și metodele complementare) constituie rezultanta mai multor factori: scopul și obiectivele evaluării, tipul acesteia, specificul conținuturilor supuse aprecierii, particularitățile populației școlare vizate, achizițiile cadrelor didactice privind exersarea / practicarea / experimentarea diverselor modalități de procedare.

Metodele de evaluare au frecvențe de utilizare variabile; aceasta nu presupune faptul că cele care se întâlnesc mai des în programul școlar sunt și cele mai folosite pentru motivarea și susținerea învățării elevilor. Se pune așadar problema modului în care cadrele didactice aleg una sau alta dintre metodele/tehnicele de evaluare.

Procesul de evaluare necesită demersuri și atitudini metodologice concretizate în: parcurgerea unor etape definite, înregistrarea exactă și conservarea datelor, utilizarea de

instrumente diverse (fișe, rapoarte, documente rubricate etc.), asigurarea validității, a relevanței, a fidelității demersului evaluativ.

În efortul de determinare a calității rezultatelor școlare și a progresului școlar, cadrele didactice au la dispoziție un arsenal de metode și instrumente de evaluare.

Metoda de evaluare este o cale prin intermediul căreia cadrul didactic „oferă elevilor posibilitatea de a demonstra nivelul de stăpânire a cunoștințelor, de formare a diferitelor capacități testate prin utilizarea unei diversități de instrumente adecvate scopului urmărit”.

Instrumentul de evaluare reprezintă un element constitutiv al metodei, prin intermediul căruia elevul ia la cunoștință sarcina de evaluare. El este cel „care pune în valoare atât obiectivele de evaluare, cât și demersul inițiat pentru a atinge scopul propus”.

Alegerea celor mai adecvate metode și instrumente de evaluare reprezintă o decizie importantă în vederea realizării unui demers evaluativ pertinent și util. Pedagogul belgian Gilbert De Landsheere aprecia că: „O evaluare corectă a învățământului nu va putea fi posibilă niciodată cu ajutorul unui instrument unic și universal. Trebuie să ne orientăm ferm spre o abordare multidimensională (...)”. (Stanciu, M., 2003, p.284)

Metode și instrumente de evaluare în ciclul primar

Clasificarea cea mai des utilizată este aceea care distinge următoarele metode și instrumente de evaluare (Stanciu, M., 2003, p.283-284):

A. Metode și instrumente tradiționale

1. Probele orale:

- a) conversația de verificare (prin întrebări și răspunsuri);
- b) cu suport vizual;
- c) redarea (repovestirea);
- d) descrierea și reconstituirea;
- e) descrierea / explicarea / instructajul;
- f) completarea unor dialoguri incomplete.

2. Probele scrise:

- a) extemporalul (lucrarea scrisă neanunțată);
- b) activitatea de muncă independentă în clasă;
- c) lucrarea de control (anunțată);
- d) tema pentru acasă;
- e) testul.

3. Probele practice

- a) confecționarea unor obiecte;
- b) executarea unor experiențe sau lucrări experimentale;
- c) întocmirea unor desene, schițe, grafice;
- d) interpretarea unui anumit rol;
- e) trecerea unor probe sportive etc.

B. Metode și instrumente complementare

1. observarea sistematică a activității și comportamentului elevilor;
2. investigația;
3. proiectul;
4. portofoliul;
5. autoevaluarea.

A. Metode și instrumente de evaluare tradiționale

A.1. Probele orale

Evaluarea orală se realizează mai ales prin întrebări - răspunsuri și prin îndeplinirea unor sarcini de lucru, oral sau în scris (de obicei la tablă), sub directa supraveghere a profesorului. Este folosită cu precădere ca verificare curentă și parțială, pe parcursul programului de instruire, ca și în cadrul examenelor. Examinarea orală constă, în toate cazurile, în probe la care răspunsurile sunt date oral. Cerința educatorului poate fi orală, scrisă sau practică.

Caracteristici ale evaluării orale:

- în funcție de numărul persoanelor cărora le sunt adresate întrebările:
 - **frontală** (când interogațiile se adresează întregului grup de elevi);
 - **individuală** (când se vizează un elev anume);
 - **pentru un grup** (când sunt antrenați doar elevii dintr-un grup).
- în funcție de modul de integrare în unitățile temporale ale procesului didactic:
 - **evaluare orală curentă** (desfășurată în fiecare lecție / oră);
 - **evaluare periodică** (după un număr variabil de lecții / ore);
 - **evaluare finală** (la terminarea lecțiilor/orelor destinate parcurgerii unui capitol).

Moduri de realizare

Examinarea orală se realizează în multiple forme, utilizându-se tehnici variate. Dintre instrumentele principale de evaluare orală pot fi menționate:

- a) **Conversația de verificare** (întrebări/răspunsuri); este puternic structurată, întrucât intenția de verificare este evidentă; inițiativa aparține aproape exclusiv profesorului evaluator, care ține sub control situația; presupune, în final, comunicarea aprecierii.

Exemple:

Care sunt părțile de vorbire învățate?

Ce este substantivul?

Plecând de la definiția substantivului, precizați dacă următoarele cuvinte sunt substantive: abecedar,

gheață, lumânare, delfin, verișor, brumă.

Care sunt modalitățile de a identifica un substantiv?

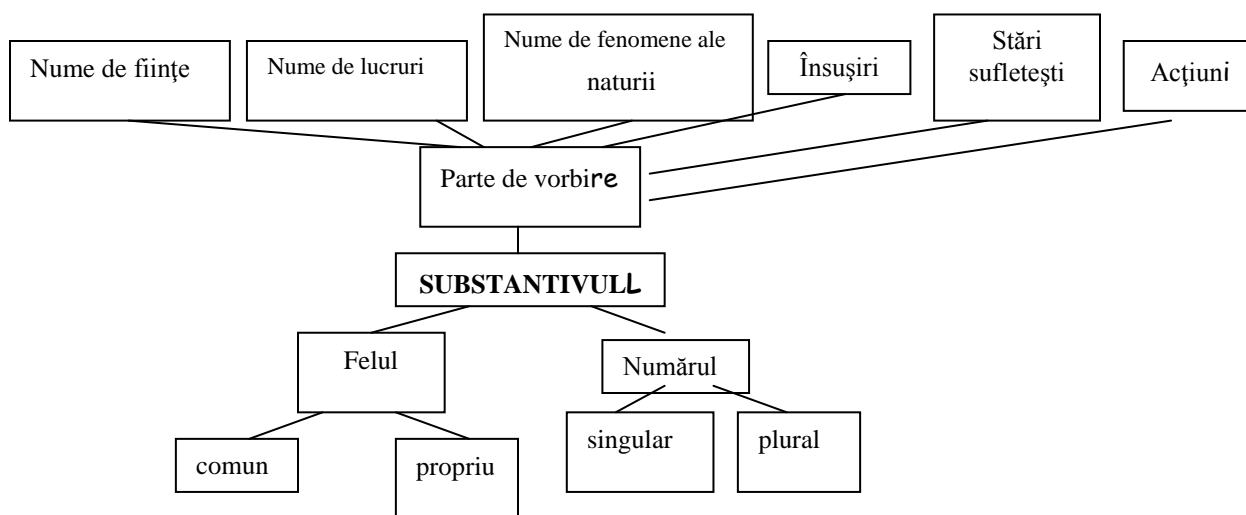
Verificați dacă cuvântul „scriere” este substantiv.

b) **Evaluarea orală cu suport vizual**, care presupune, în fapt, o discuție având ca suport imagini, scheme, grafice, chiar fenomene prezentate în condiții naturale pe care elevul este solicitat să le descrie, să le explice, să le comenteze.

Este folosită frecvent în învățământul preșcolar și în învățământul primar, fiind în consonanță cu particularitățile gândirii la aceste vârste (stadiul operațiilor concrete), după cum își demonstrează utilitatea în verificarea capacității de comunicare într-o limbă străină, ca și în alte situații cum sunt: descrierea unor experiențe sau a unei lucrări practice urmărite.

Exemplu:

1. Observă schema următoare:

Completează schema cu exemple, folosind substantivele din textul următor:

Fata moșneagului și-a dovedit blândețea, răbdarea, înțelepciunea acordând ajutor ființelor și lucrurilor întâlnite în calea ei. Îngrijirea cățelușei, curățarea părului de omizi, lipirea cuptorului, repararea fântânei au demonstrat hărnicia și bunătatea fetei.

Emoția prilejuită de întâlnirea cu copilașii Sfintei Duminici s-a risipit datorită încrederii în Dumnezeu.

c) **Redarea (reinvestirea)** unui conținut, a unui ansamblu de informații, evenimente, fapte, situații etc. prezentate oral, în scris sau înregistrate fonice. Prin această tehnică se verifică atât capacitatea de înțelegere și reținere a ceea ce este prezentat, cât și de a reda în structuri verbale proprii, deci prin transformare, făcând apel la diferite mijloace de expresie științifică (scheme, grafice ș.a.).

Exemplu:

Povestește dialogul dintre baba Iarnă și ghiocel, din lectura „Legenda ghiocelului”, folosind verbe la persoana a III-a.

- d) **Citirea unor dialoguri incomplete și completarea acestora** astfel încât să dobândească sensul adecvat. Constă în prezentarea unui dialog în care lipsesc replicile unuia dintre interlocutori, solicitându-se ca, după un răgaz de reflecție, pentru a înțelege conținutul și sensul dialogului, candidatul să exprime replicile absente. Tehnica introduce o notă de varietate, făcând mai agreabil actul evaluativ. De aceea, este utilizată mai frecvent în activitatea cu elevi de vârste mici (învățământul primar, gimnazial), precum și în evaluarea pregătirii la limbi străine.
- e) **Descrierea și reconstituirea** constă în descrierea verbală a unei structuri realizate din piese sau module de diferite forme și culori (cuburi, piese Lego) de către un elev și reconstituirea, de către un al doilea elev, a structurii descrise, fără a vedea originalul. I se poate permite celui care reconstituie să pună întrebări și se va constata o îmbunătățire a rezultatelor.
- f) **Descrierea / explicarea** are drept obiectiv principal descrierea unui obiect sau a unei proceduri. Celui evaluat i se prezintă o listă de 5-7 teme, din care acesta își va alege una, se va pregăti câteva minute, după care va răspunde.

Se impune respectarea unor **cerințe** pentru a înlătura unele din limitele chestionării orale:

- întrebările să fie centrate pe obiectivele operaționale vizând conținutul esențial;
- să fie precis determinate, obligându-l pe elev să reproducă exact ideile profesorului;
- întrebarea să fie adresată întregii clase, apoi să fie numit un elev să răspundă și să nu fie întrerupt decât dacă nu este în subiect sau face greșeli grave;
- întrebările să fie corect formulate și la obiect, să aibă o înlănțuire logică, să vizeze cunoștințele esențiale, nivelul de înțelegere și capacitatea elevului de a opera cu ele pe plan mintal și practic-aplicativ;
- întrebările să solicite gândirea independentă, inteligența și creativitatea elevului.

A.2. Probele scrise

Ca și examinările orale, probele scrise sunt mijloace de evaluare utilizate la toate nivelurile de școlaritate și la marea majoritate a disciplinelor de învățământ.

Probele scrise îndeplinesc funcții de diagnostic, de feed-back (pentru elev și cadru didactic), corectivă și de autoevaluare (în relația elevului cu sine) (I. T. Radu, 1981, p. 210).

Rolul principal al acestor probe este de a face posibilă, periodic, o evaluare obiectivă și operativă pe baza unui quantum de cunoștințe relevant și cu scopul de a regla și perfecționa procesul instructiv-educativ.

Probele scrise au un dublu rol: de evaluare a randamentului elevilor la diversele discipline de studiu și de dezvoltare a capacității de exprimare în scris a elevilor.

Metoda apelează la anumite suporturi scrise, concretizate în **extemporale** (lucrări scrise neanunțate), **lucrări de control** (anunțate), **fișe de muncă independentă** în diferite etape ale lecției, **teme pentru acasă**, **teste de cunoștințe** (docimologice).

- a) **Extemporalul (lucrarea scrisă neanunțată)** este instrumentul de evaluare scrisă cel mai des folosit pentru a verifica dacă elevii învață cu regularitate. El durează 5-10 minute și se va concentra asupra unor sarcini de tip obiectiv din lecția anterioară. Rezolvarea imediată a sarcinilor din lucrare va permite corectarea rapidă a greșelilor și va fi o modalitate de autoevaluare (li se poate cere elevilor să-și noteze lucrarea).
- b) **Lucrarea de control (anunțată)** se aplică elevilor după parcurgerea unei unități de învățare sau după un număr de lecții predate anterior. Ea poate urma unor lecții de recapitulare și sistematizare și, în acest caz, are mari valențe formative. Ea îndeplinește, în general, o funcție diagnostică. Itemii de evaluare trebuie să fie variați pentru a permite evidențierea capacităților superioare ale elevilor. Este de dorit ca lucrarea de control să fie corectată imediat, apoi să fie rezolvată cu întreaga clasă și să se motiveze notele acordate elevilor.
- c) **Activitatea de muncă independentă în clasă** se desfășoară sub supravegherea cadrului didactic. Se realizează fie la începutul lecției (pentru a permite cadrului didactic să verifice temele pentru acasă din punct de vedere cantitativ), fie în timpul verificării lecției anterioare, fie pentru a fixa cunoștințele predate. Ele se pot rezolva individual sau pe grupe de elevi. Sarcinile trebuie analizate frontal după ce elevii le-au rezolvat, notarea se poate face prin autoevaluare, prin evaluare în perechi (colegii de bancă își corectează reciproc modul de rezolvare). Un avantaj important îl constituie supravegherea cadrului didactic, care poate realiza un feed-back imediat. Aceste momente de muncă independentă, bine organizate, pot constitui prilejuri de a forma elevilor deprinderi de muncă intelectuală (M. Stanciu, 2003, p. 290).
- d) **Tema pentru acasă** este o formă de activitate independentă, asemănătoare cu cea efectuată în clasă, dar are în vedere obiective de mai mare amploare și se desfășoară în condițiile de acasă ale elevului.

Pregătirea temei începe chiar în clasă, unde cadrele didactice trebuie să le dea indicații elevilor în legătură cu modul de rezolvare a sarcinilor. Se pot da teme pentru acasă în funcție de particularitățile elevilor, de înclinațiile lor pentru disciplina respectivă. Se poate acorda o notă pentru modul de efectuare a temelor.

- e) **Testul** este o probă complexă cu ajutorul căreia se verifică și se evaluează nivelul asimilării cunoștințelor și al capacităților de a opera cu ele, prin raportarea răspunsurilor la o scară etalon, elaborată în prealabil (I. Nicola, 1994, p. 335). El este o probă standardizată, care asigură o obiectivitate mai mare în procesul de evaluare.

Principalele **calități** ale unui test sunt: validitatea; fidelitatea; reprezentativitatea; obiectivitatea; aplicabilitatea.

Demersul metodic al unui test are în vedere (M. Stanciu, 2003, p. 301-302):

- Proiectarea testului.
- Aplicarea testului.
- Evaluarea răspunsurilor.
- Analiza rezultatelor testului.

- Valorificarea rezultatelor testului.

Un instrument de evaluare scrisă conține un număr de itemi (sarcini).

- f) **Itemul** reprezintă cea mai mică componentă identificabilă a unui instrument de evaluare și care cuprinde o sarcină de rezolvat în concordanță cu un obiectiv operațional (M. Stanciu, 2003, p. 295).

Itemii apar mai ales în testele scrise.

Între obiectivele de evaluare și itemi există o legătură foarte strânsă. De aceea, trebuie formulat obiectivul pe care îl testează itemul, înainte de construirea itemului.

Teoria și practica evaluării evidențiază mai multe criterii pe baza cărora pot fi clasificați itemii. Unul dintre criteriile cel mai des utilizate este acela al gradului de obiectivitate oferit în corectare. În funcție de acest criteriu, itemii pot fi clasificați în trei mari categorii:

- itemi obiectivi;
 - itemi semiobiectivi;
 - itemi subiectivi.
- **Itemii obiectivi** (cu răspuns închis) testează un număr mare de elemente de conținut într-un interval relativ scurt, asigurând un grad de obiectivitate ridicat în măsurarea rezultatelor școlare.

Din categoria **itemilor obiectivi** fac parte:

1. itemii cu alegere duală
2. itemii de tip pereche
3. itemii cu alegere multiplă.

1. Itemii cu alegere duală pun elevul în situația de a selecta răspunsul corect din doar două variante posibile: adevărat / fals, da / nu, corect / incorect, acord / dezacord, varianta 1 / varianta 2 etc.

Itemii de tip da / nu, adevărat / fals sunt cel mai frecvent folosiți.

Un *dezavantaj* al acestui tip de item este acela că nu implică cunoașterea de către elev a alternativei adevărate. Eliminarea acestui dezavantaj se poate face prin solicitarea elevului de a modifica varianta falsă sau prin argumentarea variantei alese.

Exemple:

1. a) *Notați cu A (adevărat) și cu F (fals) în căsuța din dreptul fiecărui enunț:*

În propoziția „Emil are o carte nouă.” cuvântul *nouă* este numeral.

În propoziția „Nouă ne este foame.” cuvântul *nouă* este pronume.

Substantivul „bunătate” denumește o însușire.

Toate părțile de vorbire învățate pot fi grupate după număr.

b) *Modificați enunțurile false astfel încât acestea să devină propoziții adevărate. Argumentați alegerea voastră.*

2. Tăiați cu o linie răspunsul incorect dintre cele două variante – DA / NU.

Putem clasifica substantivele după felul și după numărul lor. DA / NU

Știind că adjectivele arată însușiri ale substantivelor, le putem clasifica și pe ele după felul și după numărul lor. DA / NU

Pronumele și verbele au în comun categoriile gramaticale ale persoanei și numărului. DA / NU

În propoziția „Elevul are pe bancă mai multe caiete.” toate substantivele sunt la numărul singular. DA / NU

Forma corectă a verbului „a lua” la persoana a III-a, numărul plural este „iau”. DA / NU

3. Cum se scrie corect? Taie cu o linie forma incorectă:

<i>simpatic</i> sau <i>sinpatic</i>	<i>epure</i> sau <i>iepure</i>	<i>înorat</i> sau <i>înnorat</i>
<i>ești</i> sau <i>iești</i>	<i>gheață</i> sau <i>ghiață</i>	<i>ieram</i> sau <i>eram</i>
<i>compas</i> sau <i>compas</i>	<i>așază</i> sau <i>așează</i>	<i>alcătuește</i> sau <i>alcătuiește</i>

2. **Itemii de tip pereche** pun elevul în situația de a determina corespondența corectă între cuvinte, propoziții, fraze, valori numerice, semnificații, litere, simboluri, informații etc.

Elementele între care trebuie stabilită corespondența sunt distribuite în două coloane:

- prima coloană conține elementele ce constituie, de fapt, enunțul itemului și care sunt denumite premise;
- a doua coloană conține elementele care reprezintă răspunsurile.

Instrucțiunile care preced cele două coloane se referă la criteriul sau criteriile în baza cărora trebuie realizată asocierea între premise și răspunsuri.

Itemii de tip pereche permit abordarea unui volum consistent de informații într-un interval de timp relativ redus, precum și rapiditatea corectării și evaluării.

Ei nu sunt recomandați atunci când învățătorul dorește evaluarea unor rezultate ale învățării cu caracter complex și creativ.

Exemple:

1. Unește substantivele proprii din coloanele A și B cu ceea ce denumesc (un răspuns poate fi folosit o dată, de mai multe ori sau niciodată):

Argeș	oraș	Olt
România	judet	Brașov
Irina	apă	Spania
Carpați	țară	Dunăre
Suceava	munte	București

1. *Subliniază răspunsul corect:*

În propoziția „Voi aveți haine **noi**.” cuvântul **noi** este:

- a) substantiv;
- b) adjectiv;
- c) pronume.

2. *Alege varianta corectă și subliniaz-o:*

În propoziția „Tu scrii corect.” există un pronume la persoana:

- a) I; b) a II-a; c) a III-a.

3. *Pune semnul X în dreptul răspunsului corect:*

În propoziția „Voi veniți la **noi**.” cuvântul **noi** este:

..... substantiv; adjectiv; pronume.

4. *Selectați din lista de mai jos substantivele care denumesc:*

- a) acțiuni;
- b) însușiri.

Scrieți pe două coloane substantivele:

frumusețe, emoție, bunătate, scriere, hărnicie, tristețe, povestirea, curaj, îngrijire, jucărie.

În cazul acestui item, un grad superior de dificultate se poate obține solicitând elevului să identifice în lista de variante răspunsul incorect, situație în care distractorii sunt variante de răspuns corecte.

Exemplu:

1. *Identifică și taie răspunsul greșit:*

Adjectivul este partea de vorbire care arată / exprimă însușiri ale obiectelor (substantivelor):

forma; mărimea; culoarea; gustul; mirosul; acțiuni; însușiri sufletești.

2. *Subliniază numai grupele de adjective cu înțeles asemănător:*

- a) agresiv, bățaios, provocator;
- b) captivantă, interesantă, atrăgătoare;
- c) ascultătoare, supusă, îngrijită;
- d) ciudat, straniu, neobișnuit.

• **Itemii semiobiectivi** sunt acea categorie de itemi care solicită elevului construirea parțială sau totală a unui răspuns la sarcina definită în enunțul itemului.

Utilizarea acestui tip de itemi poate încuraja elevul în aprofundarea noțiunilor învățate, creșterea vitezei de operare cu acestea, a clarității, conciziei și acurateței exprimării.

Itemii semiobiectivi au un grad mai mic de obiectivitate, dar elevul este pus în situația de a-și construi răspunsul și nu de a-l alege.

Din categoria itemilor subiectivi fac parte (M. Stanciu, 2003, p. 298):

1. itemii cu răspuns scurt
2. itemii de completare
3. întrebările structurate

1. Itemii cu răspuns scurt exprimă cerința ca elevii să formuleze răspunsul sub forma unei propoziții, fraze, uneori doar cuvânt, număr, simbol. Ei sunt folosiți pentru: cunoașterea terminologiei, a unor fapte specifice, pentru aplicarea unor cunoștințe.

Exemple:

1. Precizează felul substantivelor din enunțurile următoare:

„Soarele coborâse sub orizont și umbrele nopții se ridicau fumegând de prin adâncurile văilor.”

.....

C. Hogaș – *Pe drumuri de munte*

Făt Frumos lovise Miazănoaptea.

2. Identifică ce exprimă sau ce denumesc cuvintele din fiecare șir:

copil, pisică, furnică:

mic, strâmb, curios:

casă, bicicletă, hârtie:

învață, aleargă, se joacă:

zăpadă, arșiță, viscol:

unu, nouă, douăzeci:

2. Itemii de completare sunt asemănători cu cei cu răspuns scurt, dar se diferențiază de aceștia prin faptul că elevul trebuie să completeze o afirmație incompletă. În acest caz, se recomandă ca numărul și spațiile punctate să sugereze elemente corespunzătoare privind răspunsurile care se așteaptă de la elevi și spațiile libere să nu fie dispuse la începutul afirmațiilor.

Exemple:

1. Completează afirmațiile următoare:

În propoziția: *Ilustrațiile colorate îmi plac mai mult.* adjectivul *colorate* însoțește substantivul _____.

În propoziția: *Pisicuța jucăușă a ros ciucurele mov.* adjectivul _____ însoțește substantivul _____, iar substantivul _____ este însoțit de adjectivul _____.

În propoziția: *Am vorbit puțin cu dumnealui.* pronumele _____ este la persoana _____, numărul _____.

În propoziția *Învățăm la matematică.* verbul _____ este la persoana _____, numărul _____.

2. Citește cu atenție textul următor, apoi completează afirmația.

„S-a dus iarna de parcă n-ar fi fost. A venit primăvara cea veselă, cu ghiociei albi, cu brândușele galbene și toporașii albaștri.

Au plesnit mugurii copacilor și s-a ivit frunza cea crudă și lucioasă.”

(Eugen Jianu – *Buburuza*)

În textul dat sunt substantive însoțite de adjective.

3. Întrebările structurate sunt alcătuite din mai multe subîntrebări de tip obiectiv, semiobiectiv sau minieseu legate între ele printr-un element comun (tema). Ele umplu practic golul între instrumentele cu răspuns deschis și cele cu răspuns închis. Prezentarea unei întrebări structurate include: un element stimul (texte, date, diagrame, grafice etc.); subîntrebările; anumite date suplimentare; alte subîntrebări. Întrebările trebuie să aibă un grad de dificultate crescător, fiecare subîntrebare fiind independentă de celelalte.

Exemplu:

Citește cu atenție fragmentul următor, apoi rezolvă cerințele:

„Și așa trăiau acolo, liniștiți și fericiți. Din seceratul grâului și din ridicarea snopilor se scuturaseră pe miriște o groază de boabe cu care se hrăneau și, măcar că nu era vreo apă prin apropiere, nu sufereau de sete, că beau dimineața picături de rouă de pe firele de iarbă. (...) Încet – încet puful de pe pui s-a schimbat în fulgi și pene și, cu ajutorul mamei lor, au început să zboare.”

(Ioan Alexandru Brătescu-Voinești – *Puiul*)

a) Transcrie substantivele aflate la numărul singular, apoi pe cele la numărul plural.

b) Alcătuieste enunțuri cu următoarele substantive:

fulgi – fulgii; snopi – snopii.

c) Alege, din textul dat, substantivele care au numai formă de singular.

d) Găsește substantivele care se înrudesc cu următoarele cuvinte:

liniștiți, fericiți, hrăneau, beau, (s-a) schimbat.

*e) Folosește substantivul **groază** în două enunțuri, având înțelesuri diferite.*

*f) Scrie două enunțuri în care cuvântul **pui** să fie, pe rând, substantiv și verb.*

g) Scrie un scurt text în care să prezinți o lecție de zbor a puilor.

- **Itemii subiectivi** (cu răspuns deschis) sunt relativ ușor de construit, principala problemă constituind-o modul de elaborare a schemei de notare a acestora, cu atât mai mult cu cât această categorie de itemi vizează demonstrarea de către elevi în răspuns a originalității și creativității lor, a capacității de personalizare a cunoștințelor.

Ei sunt în mod special recomandați pentru realizarea evaluării în domeniul trans-, inter- și multidisciplinar, date fiind particularitățile acestora, precum și natura competențelor generale și specifice pe care și le propun să le formeze la elevi.

Din această categorie de itemi fac parte:

1. itemii de tip rezolvare de probleme
2. itemii de tip eseu.

1. Rezolvarea de probleme sau de situații problematice, individuală sau în grup, constituie o modalitate prin care profesorul poate crea situații de învățare ce dezvoltă creativitatea, gândirea divergentă, imaginația, capacitatea de transfer, de generalizare sau / și de concretizare a informațiilor și procedurilor.

Exemple:

1. *Transformă următoarele substantive în adjective: zăpadă, gheață, cinste, înțelepciune, lene. Demonstrați că sunt adjective alcătuind enunțuri cu acestea.*

2. *Se dă enunțul:*

„Noapte lucie pe o lume ca din povești: copaci de zahăr, câmp de cristal, iaz de oglindă.”

(Emil Gârleanu –

Fricosul)

Explică grupurile de cuvinte: copaci de zahăr, câmp de cristal, iaz de oglindă, înlocuindu-le cu construcții care au același înțeles.

3. *Demonstrează, cu ajutorul enunțurilor, persoana și numărul verbului „scriu”.*

Identifică asemănări și deosebiri pentru verbul „scriu” (referindu-te la persoană și număr). Alcătuieste propoziții pentru a demonstra deosebirile găsite.

2. Itemul de tip eseu pune elevul în situația de a construi un răspuns liber în conformitate cu un set dat de cerințe; cu cât cerințele sunt mai precis formulate și mai explicit ilustrate în schema de notare, cu atât crește fidelitatea evaluării și notării (gradul de obiectivitate în raport cu mai mulți evaluatori și / sau cu mai multe evaluări succesive).

Tipurile de eseuri se delimitează după două criterii:

1. *după dimensiunile răspunsului așteptat:*

-eseu cu răspuns restrâns (minieseul) – în care, printre cerințele enunțului, este precizată și dimensiunea maximă admisă a răspunsului așteptat: număr maxim de cuvinte, număr maxim de paragrafe, număr maxim de rânduri;

Exemplu:

*Scrie un text, de zece – douăsprezece rânduri, cu titlul **Pe stadion**. Folosește cât mai multe numerale.*

-eseu cu răspuns extins – la care singura limită ce operează este aceea a timpului de lucru maxim admis.

2. *după tipul răspunsului așteptat:*

-eseu structurat sau semistrukturat – în care, prin cerințe explicite, indicii sau sugestii, răspunsul elevului este organizat, structurat, orientat, ordonat;

-eseu liber – în care originalitatea și creativitatea elevului se pot manifesta maximal.

Exemple:

Eseu structurat:

Describe anotimpul toamna, folosind planșele și mapa realizate la proiectul "Toamna în imagini". Precizează:

- caracteristicile anotimpului (temperatură, precipitații, lungimea zilelor și a nopților, viața plantelor și a animalelor);
- activitățile oamenilor.

Eseu liber:

Prezintă, într-o scrisoare imaginară, adresată unui prieten din altă țară, frumusețile Bucovinei (naturale și turistice), folosind toate părțile de vorbire învățate.

A.3. Probele practice

Probele practice constau „în confecționarea unor obiecte sau aparate, executarea unor experiențe sau lucrări experimentale, a lucrărilor în atelier sau pe lotul școlar, efectuarea unor observații microscopice, întocmirea unor desene, schițe, grafice etc." (Nicola, I., 1994, p.337)

Exemplu:

Realizează schema verbului sub formă de ciorchine.

Completează diagrama Venn pentru compararea a două părți de vorbire: pronumele și verbul.

B. Metode și instrumente complementare

Gronlund (1981) a realizat un inventar al obiectivelor pentru care instrumentele tradiționale de evaluare sunt mai puțin (uneori) deloc eficiente. În acest sens, se recomandă utilizarea unor metode alternative (mai corect, complementare) de evaluare.

Metodele și instrumentele complementare sunt:

1. observarea sistematică a activității și comportamentului elevilor;
2. investigația;
3. portofoliul;
4. proiectul;
5. autoevaluarea.

B.1. Observarea sistematică a activității și comportamentului elevilor

Observarea sistematică a comportamentului elevului în timpul activităților didactice este o tehnică de evaluare care furnizează o serie de informații utile, greu de obținut pe alte căi.

Prin observare sistematică, educatorul urmărește diferite comportamente; comportamente ce privesc cunoștințele și capacitățile: vorbire, ascultare, realizarea unor experimente, desene, dans, gimnastică, abilități muzicale; comportamente referitoare la atitudinea față de desfășurarea unei activități: eficiența planificării, utilizarea timpului, utilizarea echipamentelor și a altor surse, demonstrarea unor caracteristici, ca: perseverența, încrederea în sine, inițiativa, creativitatea; comportamente referitoare la atitudinile sociale: preocupare pentru bunăstarea celorlalți, respectul față de lege, respectul față de bunurile celorlalți, sensibilitate la problemele sociale; comportamente privind atitudinile științifice: deschidere la nou, sensibilitate la relații tip cauză – efect, curiozitate; interese pentru diferite activități educaționale, estetice, științifice, vocaționale, de timp liber; exprimarea unor sentimente de apreciere și satisfacție pentru de natură, artă, literatură; relația cu colegii, reacția la laudă și critici, reacția față de autoritatea profesorului, emotivitatea, adaptarea socială. (Stoica, A., p.126)

Pentru a înregistra aceste informații, profesorul are la dispoziție trei modalități:

- fișa de evaluare (calitativă);
- scara de clasificare;
- lista de control / verificare.

Fișa de evaluare - unde sunt înregistrate date factuale despre evenimentele mai importante în legătură cu elevii care întâmpină dificultăți. Observarea trebuie limitată doar la câteva comportamente.

Scara de clasificare

Comportamentele elevilor sunt clasificate după un număr de categorii (scara lui Likert):

În ce măsură elevul a participat la discuții ?

În ce măsură comentariile sale au fost în legătură cu tema ?

niciodată rar ocazional frecvent întotdeauna

Scările de clasificare pot fi numerice, grafice și descriptive. Planchard a propus diferite scări pentru scris, desen, pentru redactare, cotare. Landsheere a elaborat (1986) o scară distributivă (a performanțelor într-un grup) și nondistributivă (care are în vedere relația funcțională între probabilitatea unui răspuns corect și o trăsătură latentă a elevului). (Stanciu, M., 2003, p.303)

Lista de control / verificare

Se aseamăna cu scara de clasificare, dar ea înregistrează dacă o caracteristică sau o acțiune este prezentă sau absentă (Gronlund). **Exemplu:**

A urmat instrucțiunile ?	Da ___ Nu ___
A cooperat cu ceilalți ?	Da ___ Nu ___
A dus activitatea până la capăt?	Da ___ Nu ___
A făcut curat la locul de muncă?	Da ___ Nu ___ (Stoica, A., p.127)

B.2. Investigația

Investigația reprezintă o activitate pe care elevul o desfășoară într-o oră în vederea rezolvării unei situații complicate, pe baza unor instrucțiuni precise. Ea începe, se desfășoară și se termină în clasă. Se poate desfășura individual sau în grup.

Obiective urmărite:

- înțelegerea și clarificarea sarcinilor;
- găsirea unor procedee pentru culegerea și organizarea informațiilor;
- formularea și testarea ipotezelor de lucru;
- modificarea planului de lucru;
- capacitatea de a aplica în mod creativ cunoștințele și de a explora situații noi;
- participarea și cooperarea în cadrul grupului;
- capacitatea de redactare și prezentare a raportului privind rezultatele investigației.

Notarea se va face holistic, dar separat pentru următoarele domenii:

- Strategia de rezolvare;
- Aplicarea cunoștințelor, principiilor, regulilor etc;
- Acuratețea înregistrării și prelucrării datelor;
- Claritatea argumentării și forma prezentării.

Cadrul didactic poate urmări produsul, procesul sau/și atitudinea elevului.

B.3. Portofoliul

Portofoliul este un instrument complex de evaluare care presupune o selecție sistematică, făcută, de regulă, de către elevi (dar și de către cadrele didactice) a unor produse relevante ale activității elevilor (individual sau în grup). Portofoliul include și rezultatele relevante obținute prin celelalte metode și tehnici de evaluare. Aceste rezultate privesc probele orale, scrise și practice, observarea sistemică a comportamentelor școlare, proiectul, autoevaluarea, precum și sarcini specifice fiecărei discipline.

Notarea se va face într-o manieră holistică pe baza unor criterii clare, care vor fi comunicate elevilor înainte să înceapă proiectarea portofoliului.

Exemple:

Fișe de lucru pentru părțile de vorbire învățate, poezii, texte narative folosite pentru identificarea părților de vorbire învățate; desene realizate de ei sau ilustrații care pot fi folosite pentru identificarea unor părți de vorbire.

B.4. Proiectul

Proiectul este o activitate mult mai complexă decât investigația. Începe în clasă și continuă în afara școlii (individual sau în grup) câteva zile sau săptămâni. Se încheie tot în clasă prin prezentarea unui raport sau a produselor realizate. Permite o abordare interdisciplinară.

La început titlul poate fi sugerat de învățător, apoi de către elevi.

Sugerăm câteva titluri: *Jurnalul meu, Toamna în imagini, Eu și mediul înconjurător, Revista clasei.*

Se pot acorda două calificative (unul la elaborare și altul la prezentare).

Exemplu:**Proiect – Toamna în imagini**

Formați echipe de câte 4 – 5 elevi.

Ce vom realiza?

1. Veți realiza trei planșe intitulate:

- Zilele toamnei. Propoziția
- Bogăția toamnei. Cuvântul
- Asemănător – Opus

2. O mapă cu informații despre anotimpul toamna.

De ce vom realiza proiectul?

Vom folosi materialele realizate în desfășurarea lecțiilor de limba română, științe ale naturii, educație plastică, educație muzicală, educație tehnologică.

Cum vom lucra?

Stabiliți responsabilitățile fiecărui membru al echipei:

- adunați ziare, reviste, alte publicații în care este ilustrat anotimpul toamna;
- selectați din lecturile citite fragmente despre acest anotimp;
- pregătiți materialele de lucru: carton, foarfecă, lipici, creioane colorate, acuarele, hârtie glasă.

Cum vom aprecia activitatea?

Fiecare grupă va prezenta în fața clasei planșele și mapa cu informații.

Folosiți planșele la limba română, științe ale naturii, educație plastică, educație muzicală, educație tehnologică.

B.5. Autoevaluarea

Autoevaluarea ajută elevii să-și dezvolte capacitățile de autocunoaștere, să-și valorizeze atât cunoștințe, cât și atitudini și comportamente. Elevii au nevoie să se autocunoască. Aceasta le va da încredere în sine și îi va motiva pentru îmbunătățirea performanțelor școlare. Elevul ajunge să își evalueze propriile capacități învățând mai întâi să-și aprecieze rezultatele în activitatea de învățare. Din acest motiv, abilitatea de autoevaluare este foarte importantă pentru formarea la elevi a unor imagini realiste asupra posibilităților și limitelor lor. Cadrul didactic va ajuta elevii să-și dezvolte capacitățile autoevaluative, să-și compare nivelul la care au ajuns în raport cu obiectivele și standardele educaționale și să-și impună un program propriu de învățare.

Autoevaluarea este evaluarea efectuată de către elev a ceea ce el a realizat și/sau a comportamentului său. *Coevaluarea* se realizează de către mai mulți elevi.

Caracterul formativ rezultă din faptul că ea îi oferă elevului un ghid metodologic despre învățare și un instrument de motivare și responsabilizare.

Se pot folosi *chestionare*:

- Ex.: 1. Prin rezolvarea acestei sarcini am învățat:
2. Dificultăți:
3. Cred că mi-aș putea îmbunătăți performanța dacă:
4. Lucrurile care mi-au plăcut la această activitate au fost:
5. Activitatea mea poate fi apreciată cu calificativul

De asemenea, pot fi utilizate și scările de clasificare și grilele de autoevaluare.

Informația obținută este comparată cu cea a învățătorului, se pune în portofoliul elevului și se prezintă, periodic, părinților.

CONCLUZII

Combinarea instrumentelor de evaluare scrisă cu cele de evaluare orală, cu metodele complementare de evaluare vor asigura realizarea unei imagini globale a capacităților elevilor.

Problematika modalităților de evaluare rămâne deschisă, putând fi continuu îmbunătățită și diversificată. Scopul comun, de care trebuie să se țină cont, este cel de dezvoltare a capacității de autoevaluare la elevi, concomitent cu schimbarea viziunii asupra rolului evaluării, cel de ameliorare și corectare mai mult decât de sancționare.